

Składki i świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego ZUS

– funkcjonowanie systemu

dr JAN RZEPECKI
Centralny Instytut Ochrony Pracy
– Państwowy Instytut Badawczy

W artykule przedstawiono zasady różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe, ze szczególnym uwzględnieniem zasad obowiązujących od 1 kwietnia 2006 r. Dokonano analizy wydatków na świadczenia z funduszu ubezpieczenia wypadkowego ZUS w latach 2003 - 2005, porównując je z dochodami ze składek. Zaproponowano kierunki zmian w obowiązujących przepisach dotyczących różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe w celu zwiększenia motywacji do podejmowania działań prewencyjnych w przedsiębiorstwach.

Contributions and benefits in the accident insurance system in ZUS (Social Insurance Institution) – the operation of the system

The article discusses the rules of differentiating rates of contribution for accident insurance to focus on the new principles effective since 1 April, 2006. Furthermore, it presents an analysis of spending in virtue of the benefits paid from the ZUS accident insurance fund in 2003-2005 to compare them with the proceeds from contributions. Some proposals have been made as to the ways contribution rates could be differentiated to enhance companies' motivation to undertake prevention measures.

Wstęp

Z dniem 1 stycznia 2003 r. weszła w życie ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zwana dalej ustawą wypadkową [1]. Ustawa ta określiła m.in. zasady różnicowania stopy procentowej składek na ubezpieczenie wypadkowe, rodzaje świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, warunki nabywania prawa do świadczeń, zasady i tryb ich przyznawania, ustalania wysokości oraz zasady ich wypłaty. Zgodnie z tą ustawą zróżnicowaną składką na ubezpieczenie wypadkowe objęci są płatnicy składek zgłaszający do ubezpieczenia społecznego co najmniej 10 pracowników. Płatnicy ci należą do określonych grup działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Płatnicy składek zgłaszający do ubezpieczenia wypadkowego nie więcej niż 9 ubezpieczonych objęci są natomiast składką jednolitą. Stopa procentowa składki dla tych płatników składek wynosi 50% najwyższej stopy procentowej ustalonej dla działalności na dany rok składkowy [2].

Zgodnie z ustawą wypadkową, z ubezpieczenia wypadkowego przysługują: zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne, zasiłek wyrównawczy, jednorazowe odszkodowanie dla ubezpieczonego lub dla członków rodziny, renta z tytułu niezdolności do pracy dla ubezpieczonego, renta szkoleniowa, renta rodzinna, dodatek do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej, dodatek pielęgnacyjny oraz pokrycie kosztów leczenia z zakresu stomatologii i szczepień

ochronnych oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne.

W tym artykule zostaną omówione zasady różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe (obowiązujące od 1 stycznia 2003 r. do 31 marca 2006 r. i później). Przedstawione zostaną rodzaje i kwoty wyfaconych świadczeń z funduszu ubezpieczenia wypadkowego, a także wstępna ocena funkcjonowania systemu składek i świadczeń.

Składki na ubezpieczenie wypadkowe

Podstawowe zasady różnicowania stopy procentowej składek, oparte na rozwiązaniach opracowanych w Centralnym Instytucie Ochrony Pracy – Państwowym Instytucie Badawczym, zostały określone w ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych [1], zaś szczegółowe zasady zostały sformułowane w rozporządzeniu ministra pracy i polityki społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. oraz zmieniającym je rozporządzeniu ministra pracy i polityki społecznej z dnia 6 marca 2006 r. [3, 4].

W okresie od 1 stycznia 2003 r. do 31 marca 2006 r. różnicowanie składki odbywało się jedynie na poziomie grupy działalności. Przepis dotyczący różnicowania składki na poziomie płatnika składek, przez odpowiednie podwyższenie i obniżenie składki w stosunku do składki ustalonej w rozporządzeniu dla danej grupy działalności, wszedł w życie od 1 kwietnia 2006 r.

Zgodnie z nowymi uregulowaniami prawnymi składka na ubezpieczenie wypadkowe w Polsce jest ustalana na rok składkowy, obejmujący okres od 1 kwietnia danego roku do 31 marca roku następnego.

Płatnicy składek podzieleni zostali na dwie grupy:

- zgłaszający do ubezpieczenia wypadkowego nie więcej niż 9 ubezpieczonych
- zgłaszający do ubezpieczenia wypadkowego, co najmniej 10 ubezpieczonych.

Dla wszystkich płatników składek, zgłaszających do ubezpieczenia wypadkowego **nie więcej niż 9 ubezpieczonych**, stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe jest taka sama i wynosi 50% najwyższej stopy procentowej, ustalonej na dany rok składkowy dla danej grupy działalności.

Dla płatników składek zgłaszających do ubezpieczenia wypadkowego **co najmniej 10 ubezpieczonych** stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe jest zróżnicowana. W tym celu płatnicy składek zostali przyporządkowani do określonych grup działalności, w zależności od rodzaju działalności według PKD, ujętej w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej.

Grupy działalności, z odpowiadającymi im kategoriami ryzyka oraz stopami procentowymi składki na ubezpieczenie wypadkowe, ustala minister pracy i polityki społecznej. Kategorię ryzyka dla grupy działalności ustala się w zależności od ryzyka określonego następującymi wskaźnikami częstości:

- poszkodowanych w wypadkach przy pracy ogółem
- poszkodowanych w wypadkach przy pracy – śmiertelnych i ciężkich
- stwierdzonych chorób zawodowych
- zatrudnionych w warunkach zagrożenia w razie przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy.

Przyjęto, że wpływ każdego z wymienionych wskaźników częstości na ustalenie kategorii ryzyka dla danej grupy działalności, jest równy. Kategorię ryzyka dla grupy działalności ustala się na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego za trzy ostatnie lata kalendarzowe, dostępne w dniu 31 stycznia danego roku. Kategorię ryzyka dla grup działalności ustala się na okres nie dłuższy niż 3 lata składkowe.

¹Wskaźniki częstości poszkodowanych w wypadkach przy pracy ogółem oraz w wypadkach przy pracy – śmiertelnych i ciężkich są obliczane na umowną liczbę 1000 pracujących. Wskaźniki częstości zatrudnionych w warunkach zagrożenia w razie przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy oraz stwierdzonych chorób zawodowych są obliczane na umowną liczbę 1000 zatrudnionych. Wymienione wskaźniki ustalane są odrębnie za pełny rok kalendarzowy dla poszczególnych grup działalności.

Tabela 1

GRUPY DZIAŁALNOŚCI, KATEGORIE RYZYKA I STOPY PROCENTOWE SKŁADKI NA UBEZPIECZENIE WYPADKOWE DLA GRUP DZIAŁALNOŚCI (OBOWIĄZUJĄCE OBECNIE)

Branches, risk categories and contribution rates in accident insurance in a given branch (in effect now)

Lp.	Grupy działalności	Kod PKD	Kategorie ryzyka	Stopy procentowe składki (%)
1	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	A	7	2,00
2	Rybołówstwo i rybactwo	B	10	2,80
3	Górnictwo i kopalnictwo surowców energetycznych	CA	13	3,60
4	Górnictwo i kopalnictwo surowców innych niż energetyczne	CB	12	3,33
5	Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	DA	6	1,73
6	Produkcja wyrobów włókienniczych i odzieży	DB	4	1,20
7	Produkcja skór wyprawionych i wyrobów ze skór wyprawionych	DC	4	1,20
8	Produkcja drewna i wyrobów z drewna	DD	11	3,06
9	Produkcja masy włóknistej, papieru oraz wyrobów z papieru, działalność publikacyjna i poligraficzna	DE	4	1,20
10	Wytwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej i paliw jądrowych	DF	6	1,73
11	Produkcja wyrobów chemicznych	DG	8	2,26
12	Produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	DH	7	2,00
13	Produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych pozostałych	DI	8	2,26
14	Produkcja metali i wyrobów z metali	DJ	9	2,53
15	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	DK	8	2,26
16	Produkcja urządzeń elektrycznych i optycznych	DL	4	1,20
17	Produkcja sprzętu transportowego	DM	8	2,26
18	Produkcja, gdzie indziej niesklasyfikowana	DN	7	2,00
19	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	E	6	1,73
20	Budownictwo	F	7	2,00
21	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	G	3	0,93
22	Hotele i restauracje	H	2	0,90
23	Transport, gospodarka magazynowa i łączność	I	5	1,47
24	Pośrednictwo finansowe	J	2	0,90
25	Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	K	4	1,20
26	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne, organizacje i zespoły eksterytorialne	L, Q	3	0,93
27	Edukacja	M	4	1,20
28	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	N	5	1,47
29	Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	O	5	1,47

Źródło: Na podstawie rozporządzenia ministra pracy i polityki społecznej [4].

Podstawę ustalenia kategorii ryzyka stanowi tabela przedziałów wartości wskaźników częstości stanowiących podstawę do ustalania częstotliwości kategorii ryzyka według wskaźników częstości wypadków przy pracy, chorób zawodowych oraz osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia, stanowiąca załącznik do rozporządzenia ministra pracy i polityki społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. [3].

Stopy procentowe dla grup działalności obowiązujące od 1 kwietnia 2006 r. określone zostały w rozporządzeniu ministra pracy i polityki społecznej z dnia 6 marca 2006 r. W stosunku do wysokości składek obowiązujących w okresie od 1 stycznia 2003 r. do 31 marca 2006 r., zgodnie z rozporządzeniem ministra pracy i polityki społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. [3], jedynie dla dwóch grup działalności, tj. rybołówstwa i rybactwa oraz produkcji wyrobów chemicznych stopy procentowe zostały od 1 kwietnia br. podniesione. Dla 10 grup działalności stopy procentowe składek zostały takie same, jak w okresie wcześniejszym, a dla pozostałych 17 grup działalności zostały obniżone. Zgodnie z tabelą 1., stanowiącą załącznik do cytowanego nowego rozporządzenia, dla grupy działalności „górnictwo i kopalnictwo surowców energetycznych” została ustalona najwyższa stopa procentowa składki, wynosząca od 1 kwietnia br. 3,60% podstawy wymiaru składek. W związku z tym, dla płatników składek zgłaszających do ubezpieczenia społecznego nie więcej niż 9 ubezpieczonych, składka na ubezpieczenie wypadkowe, stanowiąca 50% najwyższej stopy procentowej składki, wynosi 1,80% podstawy wymiaru składek. Należy także podkreślić, iż w okresie do 31 marca 2007 r. najniższa stopa procentowa składki, ustalona dla grupy działalności, nie będzie mogła być niższa niż 25% najwyższej stopy procentowej, w związku z czym najniższa stopa procentowa składki dla trzech grup działalności o najniższej, trzeciej kategorii ryzyka, ustalona została w wysokości 0,90% podstawy wymiaru składek.

Z dniem 1 kwietnia 2006 r. wszedł w życie przepis dotyczący różnicowania składki na poziomie płatnika składek [4]. Utrzymane zostały zasady obowiązujące do 31 marca 2006 r., a ponadto obecnie ZUS ustala kategorię ryzyka dla poszczególnych płatników składek, w zależności od ryzyka określonego następującymi wskaźnikami częstości²:

- poszkodowanych w wypadkach przy pracy ogółem
- poszkodowanych w wypadkach przy pracy – śmiertelnych i ciężkich
- zatrudnionych w warunkach zagrożenia czynnikami szkodliwymi dla zdrowia.

Wpływ wskaźników częstości poszkodowanych w wypadkach przy pracy ogółem oraz poszkodowanych w wypadkach przy pracy – śmiertelnych i ciężkich, na ustalenie kategorii ryzyka dla danej grupy działalności jest równy i wynosi po 25%, natomiast wpływ wskaźnika dotyczącego zatrudnionych w warunkach zagrożenia jest dwukrotnie wyższy i wynosi 50%.

Kategoria ryzyka jest ustalana na podstawie danych przekazywanych przez płatników składek do odpowiednich oddziałów ZUS za trzy kolejne lata kalendarzowe. Dane niezbędne do ustalenia przez ZUS kategorii ryzyka płatnicy składek przekazują do dnia 31 stycznia danego roku w informacji o symbolu ZUS IWA [5].

Podstawę ustalenia stopy procentowej dla płatnika składek stanowi kategoria ryzyka oraz wskaźnik korygujący, który informuje o tym, czy dla danego płatnika składek ustalono stopę procentową składki w wysokości średniej dla działalności, lub też odpowiednio obniżonej albo podwyższonej.

Wskaźnik korygujący jest ustalany dla każdego płatnika składek przez porównanie jego kategorii ryzyka, obliczonej z trzech ostatnich lat kalendarzowych, z kategorią ryzyka ustaloną dla grupy działalności, do której dany płatnik został zaliczony. Zgodnie z art. 31 ust.1 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym, w okresie od 1 kwietnia 2006 r. do 31 marca 2009 r.

²Wskaźniki częstości dla płatników składek są obliczane na 1 000 ubezpieczonych oraz ustalane odrębnie za pełny rok kalendarzowy dla płatników składek.

rozpiętość wskaźnika korygującego ma wynosić od 0,8 do 1,2 a w okresie późniejszym od 0,5 do 1,5. Stopa procentowa składki dla płatnika ustalana jest przez ZUS jako iloczyn stopy procentowej składki ustalonej dla grupy działalności, do której został zakwalifikowany płatnik oraz indywidualnego wskaźnika korygującego.

Wydatki z ubezpieczenia wypadkowego

Z ubezpieczenia wypadkowego z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej przysługują następujące świadczenia:

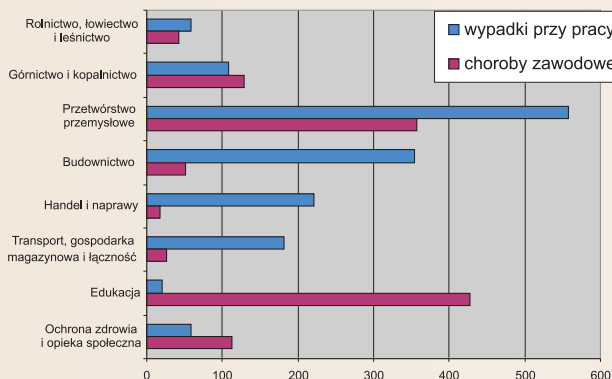
- zasiłek chorobowy – dla ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy spowodowana została wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową
- świadczenie rehabilitacyjne – dla ubezpieczonego, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokują odzyskanie zdolności do pracy
- zasiłek wyrównawczy – dla ubezpieczonego będącego pracownikiem, którego wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu
- jednorazowe odszkodowanie – dla ubezpieczonego, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu
- jednorazowe odszkodowanie – dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty
- renta z tytułu niezdolności do pracy – dla ubezpieczonego, który stał się niezdolny do pracy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej
- renta szkoleniowa – dla ubezpieczonego, w stosunku do którego orzeczono celowość przekwalifikowania ze względu na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie spowodowaną wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową
- renta rodzinna – dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty uprawnionego do renty z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej
- dodatek do renty rodzinnej – dla sieroty zupełnej
- dodatek pielęgnacyjny
- pokrycie kosztów leczenia z zakresu stomatologii i szczepień ochronnych oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne w zakresie określonym ustawą.

W tabeli 2. przedstawiono rodzaje i kwoty wypłaconych świadczeń z funduszu ubezpieczenia wypadkowego w latach 2003-2005.

Z tabeli tej wynika, iż do dominujących kwot świadczeń należą renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne, zasiłki chorobowe oraz jednorazowe odszkodowania powypadkowe zarówno dla osób

poszkodowanych, jak i dla członków rodziny. Kwoty wypłacone z tytułu wymienionych świadczeń stanowią około 97% ogółu świadczeń wypłaconych z funduszu ubezpieczenia wypadkowego.

Świadczenia rentowe stanowiły w latach 2003-2005 około 84% wypłat z funduszu ubezpieczenia wypadkowego. Było to związane z wypłatą około 250 tys. świadczeń rentowych rocznie oraz ich przeciętną wysokością, przewyższającą znacznie renty pozostałe, tj. z tytułu ogólnego stanu zdrowia³. Ogólna liczba wypłaconych przez ZUS rent wypadkowych miała w latach 2003-2005 nieznaczną tendencję spadkową. Wśród ogółu rent wypadkowych (z tytułu niezdolności do pracy) około 50% stanowiły renty przyznane z tytułu choroby zawodowej, ponad 42% stanowiły renty z tytułu wypadku przy pracy oraz ponad 7% renty z tytułu wypadku w drodze do i z pracy.

Rys. Liczba nowo przyznanych rent z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych według wybranych sekcji gospodarki w 2005 r.

Fig. Number of newly granted disability pensions due to accidents at work and occupational diseases in a breakdown by selected branches of economy in 2005

W latach 2003-2005 liczba nowo przyznawanych rent wypadkowych z tytułu niezdolności do pracy miała silną tendencję spadkową. Ich liczba zmalała bowiem z 4 364 w 2003 r. do 3051 w 2005 r. [6]. Na tendencję tę znaczny wpływ miały renty z tytułu wypadków w drodze do i z pracy, których w 2005 r. przyznano jeszcze 470, natomiast w 2004 r. już 242, a w 2005 r. zaledwie 46. Wszystkie te wypadki miały miejsce jeszcze w 2002 r., tj. przed wejściem w życie ustawy wypadkowej, natomiast przyznanie renty nastąpiło w latach następnych. Należy podkreślić, iż od 1 stycznia 2003 r., tj. daty obowiązywania ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym, renty będące następstwem wypadków w drodze do i z pracy nie są objęte tym ubezpieczeniem i są wypłacane z funduszu ubezpieczenia rentowego ZUS. Fundusz wypadkowy obciążają więc jedynie świadczenia rentowe z tytułu wypadków w drodze do i z pracy, które zaistniały przed wejściem w życie ustawy wypadkowej.

Nowo przyznane renty z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych koncentrowały się w 8 sekcjach gospodarki: przetwórstwie przemysłowym, edukacji, budownictwie, górnictwie i kopalnictwie, handlu i naprawach, transporcie, gospodarce magazynowej i łączności, ochronie zdrowia i opiece społecznej oraz w rolnictwie, w których w 2005 r. przyznano 89,4% ogółu nowych rent. Charakterystyczne jest, iż w sekcjach przetwórstwa przemysłowego, budownictwa, handlu

³ W 2005 r. przeciętna wysokość renty wypadkowej z tytułu niezdolności do pracy wynosiła 1751 zł przy przeciętnej wysokości wszystkich rent tego typu, wynoszącej zaledwie 903 zł. Przeciętna wysokość renty rodzinnej wypadkowej wynosiła natomiast 1465 zł przy przeciętnej wysokości wszystkich rent rodzinnych wynoszącej 1094 zł [7].

Tabela 2

KWOTY WYPŁACONE Z FUNDUSZU UBEZPIECZENIA WYPADKOWEGO ZUS W LATACH 2003-2005 WEDŁUG RODZAJÓW ŚWIADCZEŃ

Payments from the ZUS accident insurance fund in 2003-2005 by types of benefits

Rodzaj świadczenia	Kwota wypłaty w mln zł		
	2003 r.	2004 r.	2005 r.
Renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne	3 574,3	3 576,5	3 511,6
Zasiłki chorobowe	263,0	291,0	309,0
Jednorazowe odszkodowania powypadkowe	301,0	226,0	222,0
Świadczenia rehabilitacyjne	29,0	29,0	33,0
Pozostałe	102,2	87,6	90,0
Ogółem	4 250,5	4 209,1	4 156,6

Źródło: Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (niepublikowane).

Tabela 3

PRZYCHODY I WYPŁATY Z FUNDUSZU WYPADKOWEGO ZUS W LATACH 2003-2005

Proceeds and payments from the ZUS accident insurance fund in 2003-2005

Wyszczególnienie	2003 r.	2004 r.	2005 r.
Przychody ze składek*	3 867 278	4 033 146	4 307 578
Wypłaty z funduszu*	4 246 737	4 206 983	4 165 198
Saldo*	-379 459	-173 837	+142 380

* w tys. zł

Źródło: <http://www.zus.pl/bip/>

i napraw, transportu, gospodarki magazynowej i łączności oraz rolnictwa dominowały renty przyznane z tytułu wypadków przy pracy (rys.). Szczególnie widoczne było to w sekcjach: budownictwo, handel i naprawy oraz transport, gospodarka magazynowa i łączność. Renty przyznane w 2005 r. z tytułu chorób zawodowych dominowały natomiast w sekcjach: górnictwo i kopalnictwo, edukacja oraz ochrona zdrowia i opieka społeczna.

Ocena funkcjonowania systemu składek i świadczeń

Od 1 kwietnia 2006 r. składki na społeczne ubezpieczenie wypadkowe dla płatników składek zgłaszających do ubezpieczenia wypadkowego co najmniej 10 ubezpieczonych są w Polsce różnicowane zarówno na poziomie grup działalności, jak i płatników składek.

W ciągu trzech lat funkcjonowania systemu ubezpieczenia wypadkowego obserwowano wzrost dochodów funduszu ubezpieczenia wypadkowego, przy jednoczesnym nieznacznym spadku wydatków z tego funduszu. W wyniku tych tendencji, występujący jeszcze w 2003 r. bilans ujemny, wynoszący 379,5 mln zł, zmienił się w 2005 r. w bilans dodatni i wynosił 142,4 mln zł (tabela 3.).

Poprawa salda dochodów i wydatków funduszu ubezpieczenia wypadkowego, przy stałych stopach procentowych składek, była – zdaniem autora – z jednej strony wynikiem dobrej koniunktury gospodarczej i związanego z nią wzrostu płac oraz poprawy ściągłości składek przez ZUS, z drugiej zaś zmniejszenia wypłaty świadczeń. Spadek wypłat świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego był związany ze znacznym zmniejszeniem liczby nowo przyznawanych rent wypadkowych, m.in. z powodu wykluczenia wypadków w drodze do i z pracy z ubezpieczenia wypadkowego. Ponadto, wpływ na tę tendencję miała zapewne zmniejszająca się liczba wypadków przy pracy, zwłaszcza powodujących ciężkie skutki oraz chorób zawodowych.

Stopy procentowe składek dla grup działalności zostały od 1 kwietnia 2006 r. obniżone dla ok. 60% grup działalności, a dla 34% grup działalności pozostawione na dotychczasowym poziomie. Trudno jest obecnie ocenić stopień wpływu tych zmian na zmniejszenie przychodów ze składek i ostateczny bilans funduszu wypadkowego ZUS w 2006 r. Na stan tego bilansu znaczny wpływ będzie bowiem miało także saldo podwyżek i obniżek składek w ramach poszczególnych grup działalności.

Rozporządzenie ministra pracy i polityki społecznej z dnia 6 marca 2006 r. nie zmieniło tabeli przedziałów wartości wskaźników częstości stanowiących podstawę do ustalania cząstkowych kategorii ryzyka według wskaźników częstości wypadków przy pracy, chorób zawodowych oraz osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia. Dlatego też obowiązująca tabela nie uwzględniła w wystarczającym stopniu zmian w poziomie warunków pracy w Polsce w ostatnich latach, a występujące w niej rozpiętości wskaźników częstości i ustalone na ich podstawie kate-

gorie ryzyka dla płatników składek nie gwarantują skutecznej motywacji do działań na rzecz poprawy warunków pracy w przedsiębiorstwach.

Wydaje się celowe opracowanie nowego rozporządzenia w sprawie różnicowania stopy procentowej składki, które obowiązywałoby od 1 kwietnia 2007 r. W celu zwiększenia motywacji pracodawców w kierunku poprawy warunków pracy, w nowym rozporządzeniu należałoby:

- zwiększyć liczbę grup działalności w celu lepszego uwzględnienia różnicowania ryzyka zawodowego
- zweryfikować kategorie ryzyka i stopy procentowe składek dla grup działalności na podstawie danych za lata 2003-2005
- dokonać zmian w załączniku zawierającym przedziały wartości wskaźników częstości, stanowiące podstawę do ustalenia cząstkowych kategorii ryzyka według wskaźników częstości wypadków przy pracy, chorób zawodowych oraz pracowników zatrudnionych w warunkach zagrożenia.

Należy oczekiwać, iż wprowadzenie zaproponowanych zmian legislacyjnych wpłynie pozytywnie na zwiększenie w przedsiębiorstwach motywacji do podejmowania działań prewencyjnych. Ostatecznie powinno to prowadzić do poprawy warunków pracy oraz zmniejszenia kosztów wypłat świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego.

PIŚMIENNICTWO

- [1] Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. DzU nr 199, poz. 1673
- [2] Rzepecki J. *Mechanizm różnicowania składki na ubezpieczenie wypadkowe*. „Bezpieczeństwo Pracy” 11(400)2004
- [3] Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków. DzU nr 200, poz. 1692
- [4] Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 marca 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków. DzU nr 42, poz. 283
- [5] *Zasady składania i wypełniania informacji o danych do ustalenia składki na ubezpieczenie wypadkowe ZUS IWA. Poradnik dla płatników składek*. ZUS, Warszawa 2003
- [6] *Renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinne przyznane w 2005 roku z powodu wypadków przy pracy, w drodze do lub z pracy oraz chorób zawodowych*. ZUS, Warszawa 2006 (także podobne opracowania wydane w 2004 r. i 2005 r.)
- [7] *Informacja o świadczeniach pieniężnych z funduszu ubezpieczeń społecznych oraz o innych świadczeniach* (IV kwartał 2004 r. i IV kwartał 2005 r.). ZUS, Warszawa 2005 i 2006.

Publikacja opracowana na podstawie wyników uzyskanych w ramach II etapu programu wieloletniego pn. „Dostosowywanie warunków pracy w Polsce do standardów Unii Europejskiej” dofinansowywanego w latach 2005-2007 w zakresie badań naukowych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Główny koordynator: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.